

Brüssel, 4. juuni 2025
(OR. en)

9447/25

Institutsioonidevaheline
dokument:
2025/0651 (NLE)

ASILE 46
JAI 686
MIGR 193
COEST 412

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	4. juuni 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 651 final
Teema:	Ettepanek: NÕUKOGU SOOVITUS, mis käsitleb koordineeritud lähenemisviisi Ukrainast põgenenud inimeste ajutise kaitse lõpetamisele

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 651 final.

Lisatud: COM(2025) 651 final

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 4.6.2025
COM(2025) 651 final

2025/0651 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb koordineeritud lähenemisviisi Ukrainast põgenenud inimeste ajutise kaitse lõpetamisele

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Nõukogu võttis 4. märtsil 2022 vastu rakendusotsuse(EL) 2022/382 ja aktiveeris nõukogu 20. juuli 2001. aasta direktiivi 2001/55/EÜ (edaspidi „ajutise kaitse direktiiv“) teatavatesse kategooriatesse kuuluvate isikute suhtes, kes olid sunnitud 24. veebruaril 2022 alanud Venemaa relvajõudude sõjalise sissetungi tõttu alates sellest kuupäevast Ukrainast põgenema. Kooskõlas ajutise kaitse direktiivi artikli 4 lõikega 1 kohaldati ajutist kaitset esialgu ühe aasta jooksul kuni 4. märtsini 2023 ning seejärel pikendati seda automaatselt veel ühe aasta võrra kuni 4. märtsini 2024.

Pärast seda kuupäeva on ajutist kaitset veel kaks korda pikendatud. 19. oktoobril 2023 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse (EL) 2023/2409 ajutise kaitse pikendamise kohta kuni 4. märtsini 2025. 25. juunil 2024 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse (EL) 2024/1836, millega pikendatakse ajutist kaitset veel ühe aasta võrra, kuni 4. märtsini 2026.

Ajutise kaitse direktiiv tagab jätkuvalt kindla õigusraamistiku, mille alusel kohaldada Ukrainas toimuva sõja eest ELi põgenevate miljonite inimeste suhtes samasugust ühtlustatud kaitsetaset. Kuna ajutise kaitse andmise põhjused püsivad, sest olukord Ukrainas on endiselt ebastabiilne ega võimalda veel järeldada, et tagasipöördumiseks oleksid olemas turvalised ja püsivad tingimused, ning kuna ei ole selge, kuidas olukord riigis edaspidi muutub, esitab komisjon käesoleva ettepaneku nõukogu soovitusel koostöö ettepanekuga pikendada ajutist kaitset veel ühe aasta võrra, kuni 4. märtsini 2027.

Ajutine kaitse on oma olemuselt ajutine. Tulevikus, kui asjaolude muutumine võimaldab piisavat kindlust Ukrainas valitseva olukorra suhtes ja eelkõige kui võib järeldada, et tagasipöördumiseks vajalikud turvalised ja püsivad tingimused on olemas, tuleb ajutine kaitse lõpetada. Kui see aeg kätte jõuab, siis tuleb selleks muutuseks valmis olla. Seetõttu on oluline luua eeldused ajutise kaitse andmise järkjärguliseks ja hästi koordineeritud lõpetamiseks viisil, mis vastab ELis elavate inimeste vajadustele ning võtab arvesse Ukraina suutlikkust ja taasülesehitamise vajadusi.

Ajutise kaitse määratluse olemuslik osa on ka vajadus vältida riske liikmesriikide riiklikele varjupaigasüsteemidele, mis halvimal juhul ei suudaks menetleda suurt kogust rahvusvahelise kaitse taotlusi, ilma et nende tõhus toimimine kahjustuks. See kaalutlus on ajutiselt kaitselt ülemineku kavandamisel määrava tähtsusega, et vältida riiklikele varjupaigasüsteemidele ajutise kaitse tulevase lõpetamisest kahjuliku mõju tekkimist.

EL vajab tulevikuks ühist lähenemisviisi. Meie kasutatav meetod peab tasakaalustama liikmesriikide, ELis varjupaika otsinud inimeste ja Ukraina huve ning võimaldama samal ajal prognoositavust, stabiilsust ja rohkem tasakaalustatud mõju eri liikmesriikides. Euroopa ühine lähenemisviis võimaldab meil võtta täielikult arvesse ka Ukraina valitsuse seisukohti ja riigi taasülesehitamise vajadusi.

Selles kontekstis pakub komisjon rea koordineeritud meetmeid üleminekuks ajutiselt kaitselt muudele õiguslikele staatustele ning et toetada inimesi, kes soovivad pöörduda koju tagasi, kui olukord seda võimaldab. Kui ajutise kaitse saajad teavad, mis ajutise kaitse lõppedes juhtub, ning kui neile pakutakse nii ELis seaduslikult elamise jätkamise kui ka koju naasmise

võimalusi, aitab see neil teha teadlikke otsuseid oma tuleviku kohta ning ühtlasi säilitada staatusega seotud õiguskindluse.

Nende kaalutluste alusel teeb komisjon ettepaneku, et nõukogu soovitus keskenduks neljale meetmekogumile, mille eesmärk on

- 1) edendada ja lihtsustada üleminekut muudele õiguslikele staatustele juba enne ajutise kaitse lõppu,
- 2) sillutada teed sujuvale ja kestlikule taasintegreerumisele Ukrainasse,
- 3) tagada teabe esitamine põgenikele ning
- 4) kindlustada koordineerimine, seire ja teabevahetus liikmesriikide ning Ukraina ametiasutuste vahel.

Meetmed, millega edendatakse ja lihtsustatakse muudele õiguslikele staatustele üleminekut juba enne ajutise kaitse lõppu

Ajutine kaitse aktiveeriti esialgu selleks, et pakkuda viivitamatut abi Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja eest põgenevatele inimestele, tagades kaitset taotlevate inimeste huvides, et liikmesriikide varjupaigasüsteeme ei koormata üle suure arvu rahvusvahelise kaitse taotlustega, ning vältides riski, et liikmesriigid ei suuda taotlusi menetleda, ilma et see kahjustaks nende süsteemide tõhusat toimimist. Paljud ajutist kaitset saanud põgenikud on nüüd viibinud ELis mitu aastat ja on integreerunud vastuvõtvasse ühiskonda, nad on õppinud keelt, leidnud endale töökoha ja osalevad hariduses.

Seega oleks kohane anda neile inimestele võimalus minna üle riiklikule õiguslikule staatusele, mis väljendab paremini nende tegelikku olukorda liidus, ja julgustada neid seda tegema. Selleks võidakse näiteks kasutada elamislube, mille andmise aluseks on tööhõive, hariduse omandamine, teadustegevus, perekondlikud põhjused või asjakohasel juhul ka pikaajalise elaniku staatus riigis. Samal ajal võib leiduda teisi põgenikke, kelle suhtes ei saa kohaldada ühtegi riikliku elamisloa andmise alust. Mõned liikmesriigid kavatsevad anda nn koondlube, mille eesmärk on pakkuda sama luba kõigile ajutise kaitse saajatele, kes on elanud vastuvõtvas liikmesriigis vähemalt teatava aja jooksul, olenemata nende individuaalsest olukorrast. Need riiklikud staatused võiksid pakkuda rohkem stabiilsust kui igal aastal pikendatav ajutine kaitse.

Muudele õiguslikele staatustele üleminekut julgustava teabe esitamist tuleks samuti edasi arendada ja täiustada, kuna ajutise kaitse saajatel on oluline mõista selliste staatuste eeliseid ja oma õigusi, kui nad kõnealustele elamislubadele üle lähevad, ning saada kinnitust, et rahvusvahelise kaitse taotlemisele on olemas alternatiive.

Ajutise kaitse saajate teistele õiguslikele staatustele ülemineku toetamiseks ja kõnealustes eriolukordades neile alternatiivsete võimaluste pakkumiseks peaksid liikmesriigid võimaldama ajutise kaitse saajatel esitada taotlus sinise kaardi direktiivi,¹ ühtse loa direktiivi²

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2021. aasta direktiiv 2021/1883, mis käsitleb kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemist ja seal elamise tingimusi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2009/50/EÜ (ELT L 382, 28.10.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2021/1883/oj>).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1233, mis käsitleb kolmanda riigi kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa ühtse taotluse menetlust ning

ning üliõpilasi ja teadlasi käsitleva direktiiviga³ reguleeritud lubade saamiseks, eelkõige juhul, kui üleminek riiklikule õiguslikule staatusele ei ole võimalik ja kui neil ei ole õigust muule õiguslikule staatusele ELi õiguse⁴ alusel. See on võimalik tingimusel, et neil ei ole samal ajal kõnealust staatust ja nimetatud direktiivide alusel antud luba.

Liikmesriigid peaksid teavitama ajutist kaitset saavaid isikuid võimalikult kiiresti ja hiljemalt loa taotlemise ajal ajutise kaitse ning kõnealuste direktiivide alusel antud õiguste erinevusest. Samuti peaksid nad ajutist kaitset saavaid isikuid esimesel võimalusel ja hiljemalt taotluse esitamise ajal teavitama, et neil ei ole võimalik saada kõnealuste direktiivide alusel samal ajal ajutist kaitset ning luba.

Meetmed, millega luuakse vajalikud tingimused sujuvaks ja kestlikuks Ukrainasse taasintegreerumiseks

Liikmesriikide valmidus ajutise kaitse andmist järk-järgult lõpetada on hädavajalik, et tagada koju tagasipöördumine ja Ukrainasse taasintegreerumine korrapärasel ja humaansel viisil, mille raames toetatakse neid, kes on valmis ja võimelised Ukrainasse tagasi pöörduma, ning võetakse samal ajal arvesse nende erinevat isiklikku olukorda. Mõned neist võivad kavatseda juba lähitulevikus koju tagasi pöörduda, ent teised võivad vajada oma konkreetse olukorra tõttu rohkem aega.

Lisaks sellele kulub Ukrainal isegi rahuolukorras aega, et taastada oma suutlikkus kõiki neid sõjapõgenikke riigis vastu võtta. Ukraina vajab oma inimkapitali ja tegutseb selle nimel, et tagada tingimused, mis võimaldavad ELis elavatel ukrainlastel tagasi pöörduda. Seetõttu on oluline võtta arvesse Ukraina võimet taasintegreerida jätkusuutlikul viisil kõik sõjapõgenikud. Selleks et aidata Ukrainat nendes jõupingutustes, peaks protsess olema järkjärguline ja arvesse tuleks võtta Ukraina probleeme, eelkõige haavatavate inimeste erivajaduste rahuldamisel. Ajutise kaitse direktiivis on mitu sätet, mis pakuvad võimalusi seda liiki olukordade lahendamiseks.

Ajutise kaitse direktiivi artikli 21 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikke meetmeid vabatahtliku tagasipöördumise võimaldamiseks ajutist kaitset saavatele isikutele või isikutele, kelle puhul ajutine kaitse on lõppenud, eesmärgiga soodustada nende inimväärikust austavat tagasipöördumist. Selles kontekstis peaksid liikmesriigid võimaldama **tutvumisvisiite Ukrainasse**, mille eest tasuvad inimesed ise. Need visiidid võivad suurendada nende ajutise kaitse all olevate inimeste enesekindlust, kes kaaluvad koju naasmist, ning aidata neil teha teadlikke otsuseid, mis toetavad Ukrainasse tagasipöördumise kestlikkust. Tutvumisvisiidid võivad aidata neil kontrollida oma pere või vara olukorda, hinnata purustuste määra nende kogukondades ning üldisi tingimusi oma koduriigis.

Ajutiselt kaitselt sujuva ülemineku kontekstis peaksid liikmesriigid looma struktureerituma lähenemisviisi tutvumisvisiitide edendamisele. Siiski on oluline, et kui liikmesriigid võimaldavad selliseid visiite, siis kehtestatakse nendega seotud parameetrid, tingimused ja

liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandast riigist pärit töötajate ühetaolisi õigusi (ELT L, 2024/1233, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1233/oj>).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/801 kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja *au pair'*ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta (ELT L 132, 21.5.2016, lk 21, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/801/oj>).

⁴ ELi seadusliku rände direktiive ei kohaldata kolmandate riikide kodanike suhtes üksnes seetõttu, et tegemist on isikutega, kellel on liikmesriigis ajutine kaitse kooskõlas nõukogu direktiiviga 2001/55/EÜ.

nõuded, mis kooskõlastatakse teiste liikmesriikidega ja millest antakse läbipaistval viisil teada. Liikmesriigid peaksid seadma neist teatamise eesmärgil sisse kontaktpunktid. Samuti on oluline võtta arvesse, et mõni ajutist kaitset saav isik ei pruugi suuta tutvumisvisiiti ise teha ega rahastada. Sellisel juhul võib liikmesriik kaaluda võimalust visiidi tegemist korraldada ja toetada.

Liikmesriigid peaksid kehtestama ajutist kaitset saanud inimeste vabatahtlikku tagasipöördumist võimaldavate meetmete osana **vabatahtliku tagasipöördumise kavad**. Neid ei käsitata tagasisaatmisdirektiivi kohaste kavadena, kuna asjaomased isikud elavad seaduslikult vastuvõtvast liikmesriigis kuni ajutise kaitse lõpuni ja seega ei ole tagasisaatmisotsus vajalik. Selle asemel on need kavad, mille abil saab võimaldada jätkusuutlikku, järkjärgulist ja korrapärast koju tagasipöördumist inimestele, kes said varem liikmesriigis ajutist kaitset, võttes arvesse nii Ukraina kui ka põgenike vajadusi ja võimekust.

Võttes arvesse olukorra keerukust ja neid inimesi, kes jäid Ukrainasse, sealhulgas riigisiseseid põgenikke, tuleks koostada vabatahtliku tagasipöördumise kavad viisil, mis kaitseb sotsiaalset ühtekuuluvust Ukrainas ja seeläbi toob kasu kohalikule kogukonnale, ning mitte lihtsalt individuaalsete hüvitispakettidena. Seetõttu oleks tihe koordineerimine Ukraina ametiasutustega kõnealuste vabatahtliku tagasipöördumise kavade rakendamisel määrava tähtsusega.

Ukraina investeerimisraamistikul⁵ on määrav roll inimkapitali säilitamisel ja inimeste tagasipöördumiseks vajalike tingimuste loomisel. Prioriteetsed sektorid on haridus, majutus, tervishoid, hoolekandesektor ja sotsiaalkaitse. Käimasolevad projektid toetavad munitsipaaltaaristu taastamist ja aitavad rahastada sõjast mõjutatud ettevõtteid. 2025. aasta märtsis heaks kiidetud uued investeerimisprogrammid toetavad majutusvajadusi ja tulevased konkursikutsed hõlmavad haavatavate rühmade, sealhulgas tagasipöördujate juurdepääsu rahastamisele ja töökohtadele. Need vabatahtliku tagasipöördumise kavad peaksid olema terviklikud ja neist tuleks põhjalikult teavitada. Liikmesriikidel tuleks kehtestada kõnealuste kavade abikõlblikkuse tingimused. Võimaliku väärkasutuse ohu piiramiseks peaksid selle võimaluse kasuks otsustanud isikud olema kohustatud registreeruma vabatahtliku tagasipöördumise kavas.

Liikmesriikide loodud vabatahtliku tagasipöördumise kavad peaksid olema pärast ajutise kaitse lõppu piiratud ja kindla kestusega. Oluline oleks kooskõlastada vabatahtliku tagasipöördumise kavade esialgne kestus ELi liikmesriikide vahel ja Ukraina ametiasutustega. Kuni üheaastane kestus aitaks koordineerida tegevust Ukraina ametiasutustega, et võtta arvesse asjaomaste inimeste vajadusi Ukraina kogukondadesse taasintegreerumisel, näiteks majutuse või eluaseme leidmine, töövõimalused või juurdepääs põhilistele teenustele ja taristule, sealhulgas arstiabile.

Kuna kohapealsed olud võivad ajutise kaitse lõppemise ajaks muutuda, peaksid liikmesriigid samuti kooskõlastama omavahel ja Ukraina ametiasutustega vabatahtliku tagasipöördumise kavade kestuse ning määrama erineva või pikendatud ajavahemiku vabatahtliku

⁵ Ukraina investeerimisraamistik on osa 50 miljardi euro suuruse eelarvega Ukraina rahastust, mille eesmärk on meelitada ligi avaliku ja erasektori investeeringuid Ukraina taastamiseks ja ülesehitamiseks. See hõlmab rahastamisvahendeid kokku 9,3 miljardi euro väärtuses, sealhulgas 7,8 miljardi euro väärtuses laenu tagatise ja 1,5 miljardi euro väärtuses segarahastamist. Selle eesmärk on rakendada 40 miljardi euro väärtuses investeeringuid taastamise, ülesehituse ja moderniseerimise eesmärgil.

tagasipöördumise kavade alusel vabatahtlikuks lahkumiseks, kui ette nähtud aeg ei ole piisav järkjärgulise ja kestliku Ukrainasse taasintegreerumise võimaldamiseks.

Lisaks sellele võimaldab ajutise kaitse direktiivi artikli 21 lõige 3 *pikendada individuaalselt* liikmesriikide kohustusi seoses isikutega, kes on hõlmatud ajutise kaitsega ning kelle suhtes kohaldatakse vabatahtliku tagasipöördumise kava. Konkreetsetele isikutele juhtumipõhistest laiendamistest tuleneva halduskoormuse vähendamiseks peaksid liikmesriigid vaikimisi pikendama kõiki ajutise kaitsega seotud õigusi vabatahtliku tagasipöördumise kavas osalevatele isikutele kooskõlas ajutise kaitse direktiivi artikli 21 lõikega 3 kuni Ukrainasse tagasipöördumise kuupäevani või kuni kava alusel vabatahtliku lahkumise perioodi lõpuni. Lisaks sellele peaksid liikmesriigid järjepidevuse eesmärgil ja selliste olukordade vältimiseks, kus ajutise kaitse all olevate isikute liidus viibimine muutub ebaseaduslikuks vahetult pärast ajutise kaitse lõppu, tagama, et sellised isikud saavad seaduslikult viibida liikmesriigi territooriumil alates ajutise kaitse lõppemisest kuni selle ajani, mille jooksul neil on võimalik registreeruda vabatahtliku tagasipöördumise kavas osalemiseks.

Ajutise kaitse direktiiv sisaldab sätteid ka nendeks juhtudeks, kui isik ei saa tagasi pöörduda konkreetsete asjaolude, nimelt oma tervisliku seisundi tõttu. Ajutise kaitse direktiivi artikli 23 lõike 1 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed seoses selliste ajutist kaitset saanud isikute elamistingimustega, kes tervislikel põhjustel ei ole suutelised reisima, näiteks juhul, kui nad saaksid ravi katkestamise korral tõsist kahju. See meede tagaks jätkuva seadusliku riigis viibimise ja ohutuse inimestele, kelle tervis või muud isiklikud asjaolud ei võimalda reisida.

Sõja mõju tõttu on võimalik, et kohe ajutise kaitse lõpus ei ole Ukrainal võimalik täita nende inimeste vajadusi, kellel on lisaks tervislikule seisundile ka muud eriomased haavatavused. Lähtudes ajutise kaitse direktiivi artikli 23 lõikest 1, tuleks liikmesriike julgustada tagama variante riigis seadusliku viibimise jätkamiseks ka muudele haavatavatele isikutele, kes ei ole hõlmatud teistele õiguslikele staatustele üleminekuga või juba praegu ajutise kaitse direktiivi artiklite 21 ja 23 alusel pakutavate võimalustega, kelle konkreetne olukord ei pruugi võimaldada tagasipöördumist (näiteks kuna neil on muud liiki haavatavused, millega Ukraina ei suuda vahetult pärast ajutise kaitse lõppu tegeleda). See panustaks samuti jätkusuutlikusse, järkjärgulisse ja korrapärasesse üleminekusse nii abivajavate inimeste kui ka Ukraina jaoks.

Lisaks sellele võivad liikmesriigid ajutise kaitse direktiivi artikli 23 lõike 2 alusel lubada perekondadele, kelle lapsed on alaealised ja käivad liikmesriigis koolis, elamistingimusi, mis võimaldavad lastel lõpetada käimasoleva õppeperioodi. Selle sätte kasutamist tuleks julgustada.

Meetmed, millega tagatakse põgenikele teabe esitamine

Mitu eespool kirjeldatud meetet eeldavad, et põgenikke teavitatakse nõuetekohaselt, mis võimaldab neil teha kõiki asjaolusid arvesse võtvaid teadlikke otsuseid. Selles kontekstis on oluline, et liikmesriigid looksid vajalikud struktuurid ja menetlused, sealhulgas teavituskampaaniate abil, kasutades samal ajal suurimas võimalikus ulatuses olemasolevaid vahendeid ja kanaleid, et vältida tegevuse dubleerimist.

Lisaks sellele on mõned liikmesriigid, järgides Ukraina rahvusliku ühtsuse ministri algatust⁶ luua liikmesriikides keskused välisriikides elavate ukrainlastega ühenduses olemiseks, näidanud selle vastu üles huvi ja loovad praegu oma territooriumil koosmeelekeskusi.

Neist koosmeelekeskustest saavad mitmeotstarbelised teabekeskused nii põgenike integreerimiseks vastuvõtvasse ühiskonda kui ka Ukrainasse tagasi pöördumiseks. Selles kontekstis ja käimasoleva tegevuse tõhustamiseks võiks koosmeelekeskusi kasutada samuti selleks, et anda teavet muudele riiklikele õiguslikele staatustele ülemineku, Ukrainasse tehtavate tutvumisvisiitide ja vabatahtliku tagasipöördumise kavade kohta eesmärgiga tagada, et põgenikud teevad kooskõlas nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ artikli 21 lõikega 1 kõik oma otsused kõiki asjaolusid teades.

Koosmeelekeskuste loomise toetamiseks võivad liikmesriigid kasutada oma Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) programme, sealhulgas lisaeraldisi, mis tehti kättesaadavaks mitmeaastase finantsraamistiku muutmise raames ja kooskõlas riiklike programmide vahehindamisega. Samuti võivad nad sel eesmärgil saada tuge rahvusvahelistelt organisatsioonidelt ja kolmandatelt riikidelt ning neid julgustatakse kaasama nende organisatsioonide pakutavaid teadmisi, võimekust ja võrgustikke oma individuaalsetesse kavadesse koosmeelekeskuste kontseptsiooni ellurakendamiseks.

Meetmed, millega tagatakse liikmesriikide ning Ukraina ametiasutuste vaheline koordineerimine, seire ja teabevahetus

On hädavajalik tagada, et liikmesriigid ja Ukraina ametiasutused rakendavad pakutud meetmeid koordineeritud viisil. Selles kontekstis peaksid liikmesriigid kasutama olemasolevaid struktuure, sealhulgas solidaarsusplatvormi, milles kutsutakse Ukraina ametiasutusi vajadust mööda osalema, et koordineerida tegevust, vahetada teavet ja jälgida olukorda kohapeal.

Eurostat valmistab ette Euroopa ametlikku statistikat ajutise kaitse kohta, tagades operatiiveesmärkidel õigeaegse olukorrapildi, mistõttu liikmesriigid peavad korrapäraselt ajakohastama oma andmeid ajutise kaitse registreerimise platvormil, sealhulgas arvandmeid mitteaktiivsete registreerimiste kohta. Kuna ajutiselt kaitselt üleminek põhjustab märkimisväärsed muutusi põgenike staatuses, on hädavajalik, et muutuva olukorra kohta oleksid olemas täpsed ja ajakohased andmed. Seega peaksid liikmesriigid korrapäraselt laadima üles täpsed ja ajakohased andmed ajutise kaitse registreerimise platvormil, sealhulgas arvandmed mitteaktiivsete registreerimiste kohta.

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Käesoleva ettepaneku eesmärk on luua eeldused ajutiselt kaitselt koordineeritud viisil üleminekuks ning võimaldada liikmesriikidel valmistuda eelnevalt edasisteks meetmeteks, tagades samal ajal Ukrainas toimuva sõja eest põgenenud inimestele selguse nende õigusliku staatuse kohta.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Käesolev ettepanek toetab liikmesriike Ukrainas toimuva sõja eest põgenenud inimeste vajaduste rahuldamisel ja abistab Ukrainat koju tagasipöörduvate inimeste taasintegreerimisel.

⁶ Ukraina ministrite kabineti 2025. aasta jaanuari määrus 2113.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Euroopa Liidu toimimise leping (edaspidi „ELi toimimise leping“) ning eelkõige selle artikli 78 lõige 1 ja artikli 79 lõige 1 ning samuti artikli 292 esimene ja teine lause, mis võimaldavad nõukogul soovitusi vastu võtta. Selle sätte kohaselt teeb nõukogu otsuse komisjoni ettepaneku põhjal kõigil neil juhtudel, mille puhul aluslepingutes on sätestatud, et ta võtab õigusakti vastu komisjoni ettepaneku põhjal.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Euroopa Liidu toimimise lepingu V jaotisega, milles käsitletakse vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, antakse teatavad volitused neis küsimustes Euroopa Liidule. Selliseid volitusi tuleb teostada kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 5, st ainult asjakohases ulatuses ja juhul, kui liikmesriigid üksi ei suuda kavandatava meetme eesmärgi täielikult saavutada ning seepärast saaks kavandatava meetme ulatust ja toimet arvestades neid paremini saavutada Euroopa Liidu tasandil.

Venemaa agressioonisõjast tulenev olukord Ukrainas mõjutab endiselt ELi tervikuna. Euroopa Liit on sellele reageerinud enneolematult ühtselt ja ulatuslikult. See näitab, et endiselt on tarvis ELi lahendusi ja ELi toetust ning tugevat koordineerimist ELi tasandil, kuna kõik liikmesriigid koos peavad pidevalt olukorrale tulemuslikult reageerima ning tagama, et seni liitu saabunud 4,3 miljoni inimese suhtes kohaldatakse kogu liidus samu nõudeid ja neile võimaldatakse ühetaolisi õigusi.

On selge, et üksikute liikmesriikide võetavad meetmed ei ole piisavad, et saavutada vajalik ühine ELi lähenemisviis ajutiselt kaitselt üleminekule. See on selgelt kogu ELi ühine ülesanne, võttes arvesse, et ühe liikmesriigi võetavad individuaalsed meetmed avaldavad mõju ka teistes liikmesriikides, pidades näiteks silmas teisest rännet. Vaja on ühist lähenemisviisi, mida liikmesriigid eraldi ei suuda piisavalt hästi saavutada ja mis eeldab liikmesriikide ühisvastutust. Nõukogu kavandatava soovituselise ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada ja koordineerida liidu tasandil, nagu on märkinud ka liikmesriigid ise. Liit peab sellest tulenevalt tegutsema ja võib võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega.

• Proportsionaalsus

Kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 4 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega on nõukogu pakutud soovituselise ette nähtud kooskõlastatud üleminek ajutiselt kaitselt, mis on asjaomaste põgenike huvide ja aitab vältida üksikute liikmesriikide erinevate või ebajärjekindlate lähenemisviiside võimalikku negatiivset mõju. Ettepanek piirdub üksnes sellega, mis on vajalik eesmärkide saavutamiseks.

• Vahendi valik

Valitud vahend on komisjoni ettepanek nõukogu soovituselise kohta, mis võimaldaks tagada koordineeritud lähenemisviisi ELi tasandil, millest tuleneb liikmesriikide võetavate meetmete puhul ühisvastutus ja ELi institutsioonide vajalik toetus.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine või toimivuse kontroll**

[Ei kohaldata]

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Tõenduspõhise teabe kogumiseks konsulteeris komisjon korrapäraselt liikmesriikide ametiasutuste, asjaomaste ELi asutuste, Ukraina ametiasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega ning suhtles ka valitsusväliste ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

Koostöös Euroopa Liidu Nõukogu roteeruvate eesistujariikidega pidas komisjon liikmesriikidega nõu ajutise kaitse tuleviku üle mitmesugustel foorumitel ja mitmel korral, sealhulgas nõukogu strateegilises sisserände-, piiride ja varjupaigakomitees (SCIFA), varjupaiga töörühmas ning integratsiooni, rände- ja väljasaatmise töörühmas 2024. aasta aprillis. Seal rõhutasid liikmesriigid vajadust ELi tasandi koordineeritud lähenemisviisi järele ajutiselt kaitselt üleminekuks, mis kaasneks staatuse tulevase pikendamisega kuni 2027. aasta märtsini, et võimaldada piisavalt aega järkjärgulise lähenemisviisi jaoks, pakkudes samal ajal selgust põgenikele ELis.

SCIFA 10. aprilli 2025. aasta kohtumisel väljendasid liikmesriigid samuti toetust sellele, et ajutiselt kaitselt üleminek toimiks nõukogu soovitusel kujul, mis hõlmab vähemalt üleminekut teistele õiguslikele staatustele ja meetmeid Ukrainasse järkjärgulise tagasipöördumise võimaldamiseks, et tagada liikmesriikide ühisvastutus. Samal ajal on komisjon korrapäraselt konsulteerinud enim mõjutatud liikmesriikidega, kes on võtnud oma territooriumil vastu suures koguses põgenikke Ukrainast.

Täiendavad arutelud toimusid solidaarsusplatvormil, kus liikmesriigid kordasid vajadust koordineeritud lähenemisviisi järele ajutiselt kaitselt ülemineku puhul, mis on paindlik ja Euroopa tasandil ühine. Komisjon suhtles korrapäraselt ka Ukraina ametiasutustega, et mõista paremini nende vajadusi. Lisaks sellele konsulteeris komisjon kooskõlas ajutise kaitse direktiivi artikliga 3 konkreetselt ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, kes on hinnanud olukorda ja andnud asjakohast tagasisidet, tuues esile vajaduse ühise reageerimise järele ELi tasandil, millega tagataks põgenikele selgus ning nõuetekohased õigused ja lahendused.

2025. aasta märtsis tegi 109 kodanikuühiskonna ja humanitaarabiorganisatsiooni ühisavalduse⁷ Ukraina põgenike olukorra kohta ning kutsus komisjoni üles tegema ettepaneku ajutise kaitse täiendava pikendamise kohta kuni 2027. aasta märtsini ja tagama samal ajal selguse Ukraina põgenike tulevase ajutise kaitse ja elaniku staatuse kohta.

- **Eksperdiarvamuste kogumine ja kasutamine**

[Ei kohaldata]

- **Mõjuhindang**

[Ei kohaldata]

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

[Ei kohaldata]

⁷ Three years since the activation of the Temporary Protection Directive: from emergency to longer-term solutions (Kolm aastat ajutise kaitse direktiivi aktiveerimisest: hädaolukorrast pikaajalisemate lahenduste suunas).

- **Põhiõigused**

Käesolevas ettepanekus austatakse põhiõigusi ja järgitakse eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 1, 7, 18, 19, 24, 25 ja 26 tunnustatud põhimõtteid, samuti kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonist, mida on muudetud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga.

4. MÕJU EELARVELE

Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja algusest saadik on ajutise kaitse direktiivi kohaldamisega seotud rahastamisvajadusi kaetud olemasolevate ELi rahastamisvahendite eelarvest aastateks 2014–2020 ja 2021–2027, eeskätt asjakohase siseasjade fondide ja ühtekuuluvuspoliitika vahendite kaudu⁸.

Lisaks sellele tehti 400 miljonit eurot kättesaadavaks Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi temaatilise rahastu ning Integreeritud Piirihalduse Fondi temaatilise rahastu alusel, et anda hädaabi Ukrainast ümberasustatud isikute massilisest sissevoolust enim mõjutatud liikmesriikide toetamiseks⁹.

2025. aasta kevadel andis komisjon teada, et selleks et toetada liikmesriike leppe rakendamisel ning Ukrainast pärit ajutise kaitse saajatele eluaseme pakkumisel rahaliselt kuni 2027. aasta lõpuni, tehakse kättesaadavaks 3 miljardit eurot. Liikmesriigid võivad ajutise kaitse andmisest tulenevate vajaduste katteks samuti kasutada eraldisi, mida neil on õigus saada Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi vahehindamise tulemusena.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

[Ei kohaldata]

- **Selgitavad dokumendid (direktiivide puhul)**

[Ei kohaldata]

⁸ Ühtekuuluvusmeetmed pagulaste toetamiseks Euroopas ehk nn CARE pakett (CARE, CARE-plus ja Fast-CARE).

⁹ Hädaabi anti kümnele liikmesriigile (PL, CZ, RO, HU, LT, LV, EE, BG, SK ja CY).

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb koordineeritud lähenemisviisi Ukrainast põgenenud inimeste ajutise kaitse lõpetamisele

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 78 lõiget 1, artikli 79 lõiget 1 ja artiklit 292,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Ukraina põgenikele, kellel ei ole võimalik pöörduda tagasi oma koduriiki või -piirkonda Venemaa sõjalise agressiooni tõttu, kehtib ajutine kaitse, nagu see on kehtestatud nõukogu rakendusotsusega (EL) 2022/382 ja nagu seda on pikendatud nõukogu rakendusotsustega (EL) 2023/2409,¹⁰ (EL) 2024/1836¹¹ ja (EL) 2025/...,¹² kuni 4. märtsini 2027. Kuigi see on jätkuvalt märk liidu ühtsusest ja solidaarsusest Ukraina inimestega, on ajutine kaitse oma olemuselt ajutine. Seetõttu on vaja valmistuda järkjärguliseks, kestlikuks ja hästi koordineeritud üleminekuks sellelt staatusest siis, kui Ukrainas valitsevad soodsad tingimused ajutise kaitse lõpetamiseks, võttes arvesse Ukraina võimekust ja taasülesehitamise vajadusi.
- (2) Ajutise kaitse tulevikku käsitleva arutelu kontekstis on liikmesriigid kutsunud üles võtma liidu tasandil kasutusele sellise koordineeritud lähenemisviisi. Tuginedes liikmesriikide kogemustele pärast nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ aktiveerimist, on ülioluline tagada kogu selle protsessi vältel kõigi liikmesriikide ühine ja jagatud vastutus liidu tasandil.
- (3) Üks direktiivi 2001/55/EÜ aktiveerimise eesmärkidest oli kaitset taotlevate isikute huvides vältida liikmesriikide varjupaigasüsteemide ülekoormamist ja suutmatust menetleda suurt hulka rahvusvahelise kaitse taotlusi ilma negatiivsete mõjudeta süsteemide tõhusale toimimisele. Selle asjaolu määrav tähtsus säilib ajutiselt kaitselt ülemineku kavandamise ajal. Lisaks sellele vajab Ukraina isegi rahuolukorras aega, et luua uuesti võimekus kõigi sõja eest põgenenud inimeste riigis vastu võtmiseks. Ukraina toetamiseks põgenike taasintegreerimisel on seetõttu oluline, et protsessi hallataks paindlikult, järkjärguliselt ning võttes arvesse asjaomaste inimeste konkreetset olukorda. Selle ülemineku puhul tuleks seega võtta arvesse nii praegu

¹⁰ Nõukogu 19. oktoobri 2023. aasta rakendusotsus (EL) 2023/2409, millega pikendatakse rakendusotsusega (EL) 2022/382 kehtestatud ajutist kaitset (ELT L, 2023/2409, 24.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/2409/oj).

¹¹ Nõukogu 25. juuni 2024. aasta rakendusotsus (EL) 2024/1836, millega pikendatakse rakendusotsusega (EL) 2022/382 kehtestatud ajutist kaitset (ELT L, 2024/1836, 3.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2024/1836/oj).

¹² Nõukogu [...] rakendusotsus (EL) 2025/..., millega pikendatakse rakendusotsusega (EL) 2022/382 kehtestatud ajutist kaitset (ELT L, [...], ELI: [...]).

ajutist kaitset saavate inimeste kui ka Ukraina vajadusi, säilitades liikmesriikide varjupaigasüsteemide usaldusväärsuse.

- (4) Paljud ajutist kaitset saanud põgenikud on nüüd olnud liidus mitu aastat ja on integreerunud vastuvõtvasse ühiskonda, nad on õppinud keelt, leidnud endale töökoha ja osalevad hariduses. Seetõttu on kohane pakkuda neile võimalust minna üle riiklikule õiguslikule staatusele, mis väljendab paremini nende tegelikku olukorda liidus juba praegu, kui liikmesriigis jätkuvalt seadusliku viibimise tingimused on täidetud ka muudel alustel. Need võivad olla näiteks tööhõivel, haridusel, teadustööl või perekondlikel põhjustel põhinevad elamisload. Liikmesriigid peaksid seega edendama ja lihtsustama seda üleminekut, esitades selge teabe, et aidata asjaomastel isikutel mõista kõnealuste elamislubade eeliseid ja neist tulenevaid õigusi võrreldes ajutise ja rahvusvahelise kaitsega.
- (5) Ajutise kaitse saajate teistele õiguslikele staatustele ülemineku toetamiseks ja kõnealustes eriolukordades neile alternatiivsete võimaluste pakkumiseks peaksid liikmesriigid võimaldama ajutise kaitse saajatel esitada taotlus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega (EL) 2016/801,¹³ (EL) 2021/1883¹⁴ ning (EL) 2024/1233¹⁵ reguleeritud lubade saamiseks, eelkõige juhul, kui riikliku õigusliku staatuse omandamine ei ole võimalik ja kui neil ei ole vastasel juhul õigust muule õiguslikule staatusele ELi õiguse alusel. See on võimalik tingimusel, et neil ei ole samal ajal ajutise kaitse staatust ja nimetatud direktiivide alusel antud luba. Seega peaksid liikmesriigid teavitama ajutist kaitset saavaid isikuid võimalikult kiiresti ja hiljemalt loa taotlemise ajal ajutise kaitse staatuse ning kõnealuste direktiivide alusel antud õiguste erinevusest. Samuti peaksid nad ajutist kaitset saavaid isikuid esimesel võimalusel ja hiljemalt taotluse esitamise ajal teavitama, et neil ei ole võimalik saada kõnealuste direktiivide alusel samal ajal ajutist kaitset ning luba.
- (6) Selleks et liikmesriigid oleksid valmis ajutise kaitse järkjärguliseks lõpetamiseks, on hädavajalik tagada koju tagasipöördumine ja Ukrainasse taasintegreerumine korrapärasel ja humaansel viisil ning võtta arvesse põgenike erinevaid isiklikke olukordi, toetades neid, kes on valmis ja võimelised Ukrainasse tagasi pöörduma. Kuigi mõned isikud võivad kavatseda juba lähitulevikus koju tagasi pöörduda, võib teistel oma konkreetse olukorra tõttu vaja olla rohkem aega.. Samuti on oluline võtta arvesse Ukraina võimet taasintegreerida kestlikul viisil sõjapõgenikud. Seetõttu peaksid liikmesriigid võtma meetmeid, mis loovad tingimused sujuvaks ja kestlikuks Ukrainasse taasintegreerumiseks, võttes arvesse kõiki neid kaalutlusi ning kasutades täiel määral ja laiendades vahendeid, mis on juba ette nähtud nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ artiklitega 21 ja 23.

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/801 kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja *au pair'*ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta (ELT L 132, 21.5.2016, lk 21, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/801/oj>).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2021. aasta direktiiv 2021/1883, mis käsitleb kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemist ja seal elamise tingimusi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2009/50/EÜ (ELT L 382, 28.10.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2021/1883/oj>).

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1233, mis käsitleb kolmanda riigi kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa ühtse taotluse menetlust ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandast riigist pärit töötajate ühetaolisi õigusi (ELT L, 2024/1233, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1233/oj>).

- (7) Ukrainasse tagasi koju pöördumist kaaluvad isikud peaksid saama teha teadlikke otsuseid, mis toetaksid ka nende tagasipöördumise kestlikkust. Ajutiselt kaitselt sujuva ülemineku kontekstis peaksid liikmesriigid kujundama struktuursema lähenemisviisi direktiivi 2001/55/EÜ artikli 21 lõikega 1 ette nähtud, isikute enda rahastatavate tutvumisvisiitide edendamisele. Need visiitid võiksid suurendada ajutist kaitset saavate inimeste enesekindlust, kuna need võimaldaksid neil kontrollida oma pere või vara olukorda või hinnata oma kogukondade hävingu taset ning üldisi tingimusi Ukrainas. Visiitide tulemuslikkuse suurendamiseks ja nende kuritarvitamise vältimiseks peaksid liikmesriigid kehtestama selliste visiitidega seotud parameetrid, tingimused ja nõuded. Kõnealuseid nõudeid tuleks koordineerida muude liikmesriikidega ning need tuleks kindlaks määrata ja neist tuleks teatada läbipaistval viisil. Viimati nimetatud otstarbel peaksid liikmesriigid sisse seadma kontaktpunktid. On oluline võtta arvesse asjaolu, et võib leida inimesi, kes ei suuda tutvumisvisiite ise ette võtta. Liikmesriigid võivad sellistel juhtudel kaaluda visiitide korraldamist ja toetamist.
- (8) Liikmesriigid peavad võtma meetmeid, mis võimaldavad vabatahtlikult tagasi pöörduda neil inimestel, kelle ajutine kaitse on lõppenud. Sel otstarbel peaksid liikmesriigid võtma kasutusele vabatahtliku tagasipöördumise kavade. Kavade tulemuslikkuse suurendamiseks ja väärkasutuse riski vältimiseks tuleks need hoolikalt koostada, need peaksid olema terviklikud ja neist tuleks põhjalikult teavitada, võttes arvesse Ukraina vajadusi ja võimekust, liidus viibivate põgenike vajadusi ning Ukrainasse jäänud inimeste olukorda, et kaitsta sotsiaalset ühtekuuluvust. Neil põhjustel tuleks mis tahes sellise programmi puhul individuaalsete pakettide asemel esmatähtsaks pidada kogukondadesse taasintegreerimise toetamist, mille jaoks tehakse Ukrainas kättesaadavaks liidu rahalised vahendid. Kõnealuste kavade abikõlblikkuse tingimused tuleks selgelt kindlaks määrata ja kavasid kasutada soovivatelt inimestelt tuleks nõuda enda registreerimist. Liikmesriigid võiksid kaaluda, kas anda abi nende kavade raames lahkumise korraldamisel, näiteks juhul, kui suur hulk põgenikke pöördub tagasi Ukraina samasse piirkonda.
- (9) Kuigi sellised vabatahtliku tagasipöördumise kavade peaksid olema piiratud ja kindla kestusega, peaksid need võimaldama piisavalt aega, et koordineerida tegevust sobilikul viisil Ukraina ametiasutustega eesmärgiga soodustada tagasipöörduvate inimeste järkjärgulist ja piisavat integreerumist oma kogukondadesse, sealhulgas nende juurdepääsu põhilistele teenustele ja rajatistele, näiteks majutusele, elamutele ja arstiabile. Sel põhjusel ning vabatahtliku tagasipöördumise kava esialgse kestuse kooskõlastamiseks kõigi liikmesriikide ja Ukraina ametiasutustega tuleks vabatahtliku tagasipöördumise kavades näha ette lahkumisperiood, mis võimaldab neid eesmäärke saavutada, nimelt võiks tegemist olla kuni üheaastase ajavahemikuga. Selle aja jooksul tuleks isikutel lubada liikmesriigis jätkuvalt seaduslikult viibida. Kuna olukord kohapeal võib praegusest hetkest kuni ajutise kaitse lõppemiseni muutuda, peaksid liikmesriigid koordineerima tegevust omavahel ja Ukraina ametiasutustega vabatahtliku tagasipöördumise kavade alusel erineva või pikendatud vabatahtliku lahkumise ajavahemiku määramiseks, kui ette nähtud aeg ei ole piisav, et tagada järkjärguline ja püsiv Ukrainasse taasintegreerumine.
- (10) Vabatahtliku tagasipöördumise programmides osalevatele isikutele elamislubade võimaliku individuaalse väljastamisega seotud halduskoormuse vähendamiseks peaksid liikmesriigid kasutama direktiivi 2001/55/EÜ artikli 21 lõikes 3 sätestatud võimalust laiendada vabatahtliku tagasipöördumise kavas osalevatele ajutist kaitset saanud isikutele ajutise kaitse õigusi, mis on sätestatud direktiivi 2001/55/EÜ

III peatükis, pärast ajutise kaitse lõppemist kuni Ukrainasse tagasipöördumise kuupäevani või vabatahtliku tagasipöördumise kava alusel vabatahtliku tagasipöördumise perioodi lõpuni. Lisaks sellele peaksid liikmesriigid järjepidevuse eesmärgil ja selliste olukordade vältimiseks, kus isikute liidus viibimine muutub ebaseaduslikuks vahetult pärast ajutise kaitse lõppu, tagama, et ajutist kaitset saanud isikud saavad seaduslikult elada liikmesriigi territooriumil alates ajutise kaitse lõpust kuni selle ajani, mille jooksul need inimesed saavad osaleda vabatahtliku tagasipöördumise kavas.

- (11) On võimalik, et kohe ajutise kaitse lõppedes ei ole Ukrainal võimalik täita nende inimeste vajadusi, kellel on lisaks tervislikule seisundile ka muud konkreetsed haavatavused. Selleks et tagada kestlik tagasipöördumine, mille puhul võetakse arvesse Ukraina võimekust arvestada konkreetsete rühmade vajadustega, peaksid liikmesriigid kohaldama direktiivi 2001/55/EÜ artikli 23 lõiget 1 isikute suhtes, kes on haavatavad muul viisil kui oma tervisliku seisundi tõttu, ning võtma vajalikke meetmeid seoses nende jätkuva seadusliku riigis viibimise tingimustega. Kui see on asjakohane, siis peaksid liikmesriigid tagama, et riigis viibimise tingimuste puhul võetakse arvesse asjaomaste isikute erivajadusi.
- (12) Liikmesriigid peaksid kasutama direktiivi 2001/55/EÜ artikli 23 lõike 2 alusel antud võimalusi, et lubada isikel elada nende territooriumil pärast ajutise kaitse lõppu; jutt on nimelt peredest, kelle lapsed on liikmesriigis koolis käivad alaealised.
- (13) Selleks et tagada nõuetekohane teabe esitamine ja et aidata ajutise kaitse saajatel teha teadlikke otsuseid, teades kõiki asjaolusid, on oluline kasutada suurimal võimalikul määral olemasolevaid vahendeid ja kanaleid ning vältida tegevuse dubleerimist. Kui liikmesriikides on loodud koosmeelekeskused, tuleks neid kasutada, et esitada teavet muudele õiguslikele staatustele ülemineku, tutvumisvisiitide ja vabatahtliku tagasipöördumise kavade kohta. Koosmeelekeskuste toetamiseks võivad liikmesriigid kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1147¹⁶ loodud Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi vahendeid, sealhulgas täiendavaid eraldisi, mis tulenevad mitmeaastase finantsraamistiku muutmise ning Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi kaudu rakendatavate liikmesriikide programmide vahehindamisest. Sel otstarbel võib samuti saada toetust rahvusvahelistelt organisatsioonidelt ja kolmandatelt riikidelt. Jõupingutuste tõhustamiseks peaksid liikmesriigid kasutama rahvusvaheliste organisatsioonide teadmisi, võimekusi ja võrgustikke oma individuaalsetes koosmeelekeskuste loomise kavades.
- (14) Selleks et tagada käesoleva soovitusel rakendamisel liikmesriikide ja Ukraina ametiasutuste vaheline koordineeritud lähenemisviis, peaksid liikmesriigid koordineerima tegevust, vahetama teavet ja jälgima olukorda kohapeal mitmesugustel asjakohastel foorumitel, sealhulgas solidaarsusplatvormil, kuhu Ukraina ametiasutusi kutsutakse vajadust mööda osalema.
- (15) Kuna ajutiselt kaitselt üleminek põhjustab märkimisväärsed muutusi põgenike õiguslikus staatuses, on oluline omada täpset ülevaadet muutuvast olukorrast. Liikmesriigid peaksid seega korrapäraselt ja õigel ajal ajakohastama oma ajutise kaitse andmeid ajutise kaitse registreerimise platvormil, sealhulgas arvandmeid mitteaktiivsete registreerimiste kohta.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1147, millega luuakse Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond (ELT L 251, 15.7.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1147/oj>).

- (16) [Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 kohaselt on Iirimaa teatanud [[kuupäev] kirjas] oma soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmisel ja kohaldamisel.]

VÕI

[Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1 ja 2 kohaselt, ja ilma et see piiraks kõnealuse protokolli artikli 4 kohaldamist, ei osale Iirimaa käesoleva [õigusakti] vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.]

- (17) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva soovitusel vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes kohaldatav,

SOOVITAB JÄRGMIST:

Meetmed, millega edendatakse teistele õiguslikele staatustele üleminekut juba enne ajutise kaitse lõppu

1. Liikmesriigid peaksid edendama ja lihtsustama juurdepääsu riiklikele õiguslikele staatustele ajutise kaitse all olevate isikute jaoks, kes osalevad liikmesriigis tööhõives, töötavad füüsilisest isikust ettevõtjana, osalevad kutsealases koolituses või hariduses ja teadustegevuses või kellel oleks õigus riiklikule õiguslikule staatusele perekondlikel või muudel põhjustel ning kes vastavad riigisisese õiguses sätestatud tingimustele.
2. Liikmesriigid peaksid lubama ajutise kaitse all olevatel isikutel, eriti juhul, kui juurdepääs riiklikele õiguslikele staatustele ei ole nende puhul võimalik ja kes muidu kvalifitseeruksid ELi õiguse alusel mõnele muule staatusele, taotleda luba, mida reguleeritakse direktiividega (EL) 2016/801, (EL) 2021/1883 ja (EL) 2024/1233, tingimusel et neil ei ole samaaegselt seda staatust ja nimetatud direktiivide alusel antud luba. Liikmesriigid peaksid teavitama ajutise kaitse saajaid võimalikult kiiresti ja hiljemalt loa taotlemise ajal ajutise kaitse staatuse ning kõnealuste direktiivide alusel antud õiguste erinevusest. Samuti peaksid nad ajutist kaitset saavaid isikuid esimesel võimalusel ja hiljemalt taotluse esitamise ajal teavitama, et neil ei ole võimalik saada kõnealuste direktiivide alusel samal ajal ajutist kaitset ning luba.

Meetmed, millega luuakse vajalikud tingimused sujuvaks ja kestlikuks Ukrainasse taasintegreerumiseks

3. Liikmesriigid peaksid lubama kooskõlas direktiivi 2001/55/EÜ artikli 21 lõikega 1 tutvumisvisiite Ukrainasse, mida rahastavad inimesed ise. Sellega seoses peaksid liikmesriigid
 - a) kehtestama tutvumisvisiitidega seotud parameetrid või tingimused ning koordineerima neid teiste liikmesriikidega;
 - b) teavitama selliseid visiite teha soovivaid isikuid kõnealustest parameetritest või tingimustest. Selleks tuleks sisse seada kontaktpunktid;
 - c) kaaluma juhul, kui asjaomane isik ei suuda tutvumisvisiiti ise korraldada ega rahastada, sellise visiidi korraldamise ja toetamise võimalust.

4. Kooskõlas nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ artikli 21 lõikega 1 tuleks kehtestada vabatahtliku tagasipöördumise kavad, mida kasutatakse pärast ajutise kaitse lõppu. Sellega seoses peaksid liikmesriigid
- a) tagama koordineerimise Ukraina ametiasutustega, et soodustada taasintegreerumist kogukondadesse Ukrainas, näiteks majutuse või eluaseme leidmist või juurdepääsu põhiteenustele ja -taristule, sealhulgas arstiabile;
 - b) tagama, et vabatahtliku tagasipöördumise kavadega prioriseeritakse individuaalsete pakettide asemel Ukraina kogukondadesse taasintegreerumiseks antavat toetust;
 - c) kehtestama abikõlblikkuse tingimused vabatahtliku tagasipöördumise kavas osalemiseks;
 - d) nõudma, et vabatahtliku tagasipöördumise kavas osaleda soovivad inimesed registreeriks ennast sel eesmärgil;
 - e) kehtestama kava alusel toimuvaks vabatahtlikuks tagasipöördumiseks konkreetse ajavahemiku, mis võib kesta kuni üks aasta pärast ajutise kaitse lõppu; koordineerima tegevust teiste liikmesriikide ja Ukraina ametiasutustega ning kooskõlas punktiga 8, kui kohapealse olukorra muutumist arvesse võttes oleks vaja kava alusel erinevat või pikemat vabatahtliku tagasipöördumise perioodi, kuna ette nähtud aeg ei ole piisav inimeste järkjärgulise ja kestliku Ukrainasse taasintegreerimise tagamiseks;
 - f) kasutama direktiivi 2001/55/EÜ artikli 21 lõikest 3 tulenevat võimalust laiendada direktiivi 2001/55/EÜ III peatükist tulenevat ajutist kaitset isikutele, kes on ajutise kaitse all ja osalevad vabatahtliku tagasipöördumise kavas, Ukrainasse tagasipöördumise kuupäevani või kuni kava alusel vabatahtliku tagasipöördumise perioodi lõpuni. Tagama jätkuva seadusliku riigis viibimise ajutise kaitse lõpu kuupäevast kuni ajani, mil isik saab kõnealuses kavas osalemiseks registreeruda;
 - g) kaaluma võimalust aidata korraldada lahkumisi, eriti juhul, kui suur hulk põgenikke pöördub tagasi samasse piirkonda Ukrainas.
5. Liikmesriigid peaksid nõuetekohaselt inimväärikust austades võtma vajalikud meetmed seoses nende inimeste riigis viibimise tingimustega, kellel ei ole õigust muud staatust omandada ja kellel on muud kui direktiivi 2001/55/EÜ artikli 23 lõikes 1 käsitletud haavatavused, kuni Ukraina saab nende inimeste erivajadused rahuldada. Kui see on asjakohane, peaksid liikmesriigid tagama, et riigis viibimise tingimustes võetakse arvesse nende erivajadusi.
6. Liikmesriigid peaksid kooskõlas direktiivi 2001/55/EÜ artikli 23 lõikega 2 võimaldama peredele, kelle lapsed on alaealised ja käivad liikmesriigis koolis, elamistingimusi, mille puhul on lastel võimalik lõpetada käimasolev kooli õppeperiood, kui nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ artikli 6 kohaselt nõukogu otsusega kindlaks määratud ajutise kaitse lõppkuupäev ei kattu kooliaasta lõpuga.

Meetmed, millega tagatakse põgenikele teabe esitamine

7. Liikmesriigid peaksid tagama, et põgenikke teavitatakse nõuetekohaselt võimalustest minna üle muudele õiguslikele staatustele, sealhulgas nendele staatustele ülemineku eelistest ja õigustest, samuti olukorrast Ukrainas, tutvumisviiside suhtes kehtivatest nõuetest ja tagasi koju pöördumise toetusest, mis on saadaval liidus ja Ukrainas. Sellega seoses peaksid liikmesriigid

- a) võtma kasutusele kiired riikliku teabevahetuse süsteemid ja menetlused, näiteks kontaktpunktid või teavituskampaania;
- b) liikmesriigid, kes kavatsevad luua oma territooriumil koosmeelekeskuse koostöös Ukraina ametiasutustega, peaksid kasutama kõnealust keskust, et esitada põgenikele asjakohast teavet; kaasama rahvusvaheliste organisatsioonide pakutavad teadmised, võimekused ja võrgustikud koosmeelekeskuste loomise riiklikusse kavas;
- c) kaaluma, kas kasutada Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi kava, sealhulgas täiendavaid eraldisi, mis tulenevad mitmeaastase finantsraamistiku muutmisest ning riiklike programmide vahehindamisest, et toetada koosmeelekeskusi.

Meetmed, millega tagatakse liikmesriikide ning Ukraina ametiasutuste vaheline koordineerimine, seire ja teabevahetus

- 8. Liikmesriigid peaksid koordineerima tegevust ja vahetama teavet asjakohaste muutuste, samuti käesoleva soovitusel rakendamise kohta liikmesriikide vahel ja Ukraina ametiasutustega, sealhulgas solidaarsusplatvormi raamistikus, milles vajadust mööda kutsutakse osalema Ukraina ametiasutused.
- 9. Liikmesriigid peaksid jälgima muutusi ning ajakohastama õigeaegselt ja regulaarselt asjakohast teavet ümberasustatud isikute staatuse kohta asjakohastes andmebaasides, sealhulgas ajutise kaitse registreerimisplatvormil eelkõige seoses ajutise kaitse või riigisisese õiguse alusel piisava kaitse saajate arvuga liikmesriigi territooriumil, nende isikute arvuga, kes on üle läinud muudele staatustele ja kes ei saa enam siseriikliku õiguse alusel ajutist kaitset või piisavat kaitset, ning nende isikute arvuga, kelle registreeringud on mitteaktiivsed.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*